

Περίληψη ομιλίας Μανώλη Ι. Παπαγρηγοράκη

Από το 1980 συλλέγω και μελετώ αρχαιολογικό σκελετικό υλικό από τον Ελλαδικό χώρο ως οδοντίατρος-ορθοδοντικός δε, έχω εστιάσει το ενδιαφέρον μου στο κρανιοπροσωπικό σύμπλεγμα, έτσι ώστε τα αποτελέσματα των εργασιών μου να δώσουν τη δυνατότητα να μορφοποιηθεί το πρόσωπο του αρχαιοέλληνα και να συγκριθεί με αυτό του νεοέλληνα. Μέρος του υλικού της έρευνας και της μελέτης μου προέρχεται από αρχαιολογικές ανασκαφές στην περιοχή του Κεραμεικού, του αρχαίου νεκροταφείου της Αθήνας.

Η επιστημονική τεκμηρίωση της αιτίας του Λοιμού των Αθηνών εξασφαλίστηκε από το υλικό αρχαιολογικής ανασκαφής της περιόδου 1994-1995 στην περιοχή του Κεραμεικού, που πραγματοποιήθηκε υπό την εποπτεία της αρχαιολόγου Έφης Μπαζιωτοπούλου-Βαλαβάνη της Γ' Εφορίας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Ο στόχος της μελέτης του αρχαιολογικού υλικού του Κεραμεικού ήταν να διερευνηθεί και να αποτυπωθεί η κατατομή του αρχαιοέλληνα, από την ανασύνθεση των κρανίων που είχαν βρεθεί, καθώς και να ανιχνευτεί και να προσδιοριστεί ο αιτιολογικός παράγων ή οι πιθανές αιτίες του Λοιμού των Αθηνών. Το δεύτερο ήταν και το πιο δύσκολο σκέλος, επειδή στον Ελλαδικό χώρο δεν υπήρχε εξειδικευμένο ερευνητικό κέντρο και τεχνογνωσία για το αρχαϊκό DNA, και επίσης επειδή επρόκειτο για έρευνα με υψηλό κόστος, αφού έπρεπε να αναζητηθεί ο λοιμογόνος παράγων.

Πολλές θεωρίες και υποθέσεις έχουν διατυπωθεί σχετικά με την αιτία που προκάλεσε τον μεγάλο Λοιμό των Αθηνών, χωρίς όμως να έχουν καταλήξει σε ακριβή διάγνωση της αιτίας της επιδημίας. Επιπλέον, η αδυναμία τεκμηρίωσης μέχρι σήμερα οποιασδήποτε υπόθεσης σχετικά με την αιτία του Λοιμού, οφειλόταν στην έλλειψη κατάλληλου παλαιοπαθολογικού υλικού, η ανάλυση του οποίου ενδεχομένως θα οδηγούσε στην αναδρομική διάγνωση του υπεύθυνου λοιμογόνου παράγοντα.

Σήμερα, μαζί με την Έφη Μπαζιωτοπούλου-Βαλαβάνη, τον Φίλιππο Συνοδινό και τον Χρίστο Γιαπιτζάκη παρουσιάζουμε στην επιστημονική κοινότητα, εδώ στη Μεγάλη Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών, τα αποτελέσματα της ανάλυσης του σπάνιου αυτού σκελετικού αρχαιολογικού υλικού, που έδωσε τη δυνατότητα να τεκμηριώσουμε επιστημονικά τη διάγνωση του «τυφοειδούς πυρετού», ως ενός τουλάχιστον παράγοντα που συμμετείχε στην πρόκληση του μεγάλου Λοιμού των Αθηνών του 430-426 π.Χ. Η διάγνωση αυτή συμφωνεί με πολλά από τα κλινικά χαρακτηριστικά του Λοιμού της Αθήνας, όπως περιγράφεται από τον Θουκυδίδη, ενώ ορισμένα άλλα σημεία, στα οποία η σύγχρονη μορφή του τυφοειδούς πυρετού διαφέρει από τις αναφορές του λοιμού από τον Θουκυδίδη, αποτελούν μία ακόμη πρόκληση για μας για περαιτέρω έρευνα.